

آندریا مورو

زبان‌ها که ناممکن

برگردان:

امیر قربان پور

زهرا خانعلی زاده

www.ketab.ir

تهران، ۱۴۰۰

سرشناسه	: مورو، آندریا، ۱۹۶۲-م.
	-Moro, Andrea, 1962
عنوان و نام پدیدآور	: زبان‌های ناممکن / آندریا مورو؛ برگردان امیر قربان‌پور، زهرا خانعلی‌زاده.
مشخصات نشر	: تهران: بوی کاغذ، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۴ ص.
شابک	: 978-622-6070-40-9
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: Impossible languages, 2016.
موضوع	: دستور زبان تطبیقی -- نحو
موضوع	: Grammar, Comparative and general -- Syntax
موضوع	: زیست‌زبان‌شناسی
موضوع	: Biolinguistics
موضوع	: تحلیل زبانی
موضوع	: Linguistic analysis (Linguistics)
شناسه افزوده	: قربان‌پور، امیر، ۱۳۶۳- مترجم
شناسه افزوده	: خانعلی‌زاده، زهرا، ۱۳۶۵- مترجم
رده بندی کنگره	: P۱۳۲
رده بندی دیویی	: ۴۰۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۵۰۹۶۲۲

تهران، میدان انقلاب، ابتدای خیابان کارگر شمالی، کوچه مجد، شماره ۵،

واحد یک غربی، کدپستی: ۱۴۱۸۹۴۵۸۵۳

تلفن: ۰۲۱-۶۶۱۲۸۴۹۱ تلفن همراه: ۰۹۲۱۲۵۷۶۵۹۳

تارنما: www.booka.ir

رایانامه: info@booka.ir

بشرپوبلیکا

زبان‌های ناممکن

Impossible Languages

نویسنده: آندریا مورو

Andrea Moro

برگردان: امیر قربان‌پور و زهرا خانعلی‌زاده

چاپ و صحافی: هنگام

مدیر تولید: احمد رضایی

چاپ: اول، ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۷۰-۴۰-۹

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۴۸۰,۰۰۰ ریال

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

فهرست مطالب

پیش‌گفتار مترجمان	۵
فصل ۱. فراگرفتن از ناممکن	۷
فصل ۲. توصیف «ذهن بنیادی»	۱۶
فصل ۳. جملات به مثابه دانه‌های برف	۲۴
فصل ۴. غربال غیرمنطقی	۳۴
فصل ۵. مرزهای بابل	۴۴
فصل ۶. اینترمتزو یا آنچه با بودن یک درخت وجود دارد	۵۸
فصل ۷. به سوی منشأ نظم	۶۷
فصل ۸. صدای تفکر	۷۹
فصل ۹. رعد و برق وارونه	۹۰
فصل ۱۰. بهتر از ممکن: زبان‌های ساختگی	۹۷
فصل ۱۱. نگاهی دقیق‌تر به چشمان لاک‌پشت	۱۰۵
کتابنامه	۱۱۱
واژه‌نامه	۱۲۰
نمایه	۱۲۴

پیش‌گفتار مترجمان

کتاب پیش‌رو ترجمه فارسی اثری با عنوان «Impossible Languages» نوشته آندریا مورو^۱، زبان‌شناس و عصب‌شناس برجسته ایتالیایی و استاد زبان‌شناسی مؤسسه مطالعات عالی پاویا^۲ در ایتالیا، است. مورو در این کتاب، چنانکه از نام آن پیداست، به بررسی مسئله زبان‌های ناممکن و جست‌وجوی آنچه که زبان بشری را از هر نظام ارتباطی دیگری متفاوت می‌سازد - به اصطلاح به‌کاررفته در این کتاب، اثر انگشت زبان بشر - می‌پردازد. در فصل‌های مختلف کتاب، نویسنده استدلال‌ها و شواهد نظری و تجربی جالبی را در جانبداری از یک تفسیر زیستی از زبان و قواعد حاکم بر آن، همسو با سنت تفکر لنبرگی^۳ (در قائل شدن به پایه‌های زیستی برای قواعد زبان‌های بشری)، ارائه می‌دهد که برخی از آخرین یافته‌های مطالعات عصب‌شناختی در دو دهه اخیر را دربرمی‌گیرد.

به طور خلاصه، پرسش اصلی طرح‌شده در کتاب آن است که: آیا زبان‌های ناممکن وجود دارند؟ و این زبان‌ها دارای چه ویژگی‌های هستند که آنها را از زبان‌های بشری ممکن متمایز می‌سازد؟ اما نکته مهمی که در رابطه با پرسش‌های مذکور و عنوان کتاب باید مدنظر داشت این است که اصطلاح «زبان‌های ناممکن» در اینجا به زبان‌هایی اشاره دارد که به عنوان یک زبان طبیعی بشری نمی‌توانند وجود داشته باشند؛ یعنی زبان‌هایی قابل‌تصور به لحاظ نظری یا تجربی - قابل‌تصور در ذهن یا واقعیت (برای مثال، در مورد زبان‌های ساختگی) - که به عنوان یک زبان بشری ممکن هرگز تحقق نمی‌یابند. بنابراین، این پرسش که آیا زبان‌های ناممکن وجود دارند را می‌توان به گونه‌ای دیگر چنین صورت‌بندی کرد که آیا هیچ محدودیتی بر زبان‌های بشری و مرزهای تفاوت‌های میان آنها وجود دارد؟ پاسخ مثبت به این پرسش که زبان‌های ناممکن وجود دارند بدین معنی است که هر زبان قابل‌تصور نمی‌تواند یک زبان بشری ممکن باشد. به بیان دیگر، زبان‌های بشری نمی‌توانند بدون هیچ حدومرزی از یکدیگر متفاوت باشند. چنانکه در بخش‌های مختلف کتاب استدلال می‌شود، تمام زبان‌های بشری -

1. Andrea Moro

2. Istituto Universitario di Studi Superiori (IUSS) di Pavia

3. Lennebergian

بالقوه و تحقق‌یافته - از گذشته، حال و آینده، برخلاف آنچه که در ظاهر به نظر می‌رسد، در مجموعه‌ای بسته از ویژگی‌های منحصربه‌فرد با هم اشتراک دارند؛ ویژگی‌هایی که زبان بشر را از هر نظام ارتباطی دیگری متمایز می‌سازند و، به عبارتی، اثر انگشت زبان بشر هستند. بر این اساس، زبان‌هایی که دارای این ویژگی‌ها نباشند زبان‌هایی ناممکن به شمار می‌روند و هرگز به عنوان یک زبان طبیعی بشری نمود نمی‌یابند.

مورو با این استدلال که تعریف طبقه زبان‌های طبیعی ممکن هدف نهایی زبان‌شناسی است، به بررسی امکان شناسایی ویژگی‌های معرف و منحصربه‌فرد زبان انسان از هر دو منظر صوری و فیزیکی می‌پردازد تا به دنبال آن به توصیف وجوه تمایز میان زبان‌های ممکن و ناممکن بر مبنای این ویژگی‌ها دست یابد. پس از مرور برخی ملاحظات تاریخی و فلسفی مرتبط با چیستی زبان و نگرش‌های پیرامون آن در ادوار گوناگون، مورو تکنیکی^۱ زبان بشر را از ابعاد مختلف نظری و تجربی مورد کاوش قرار می‌دهد: از مقایسه نحو زبان با سایر توانایی‌های شناختی کمابیش مشابه در انسان (به طور خاص، ریاضیات و موسیقی) تا مقایسه زبان انسان با نظام‌های ارتباطی سایر حیوانات و همچنین مقایسه آن با زبان‌های ساختگی.

چنانکه نویسنده اشاره می‌کند، مفهوم «زبان‌های ناممکن» خود به جهت دادن به مطالعات زبان‌شناختی در سال‌های اخیر کمک کرده است و چشم‌اندازهای تازه‌ای برای انجام پژوهش‌های زبانی در جهت درک ویژگی‌های منحصربه‌فردی که یک زبان را ممکن یا ناممکن می‌سازند، ارائه داده است. مورو در بخش‌هایی از کتاب با مقایسه مطالعه زبان و قواعد آن با مطالعات سایر علوم تجربی، از جمله فیزیک و زیست‌شناسی، برخی ملاحظات روش‌شناختی پیرامون مطالعه زبان از گذشته تا به امروز را مرور می‌کند. در طرح شواهد تجربی، نویسنده نتایج برخی آزمایش‌های انجام‌شده بر روی مغز - از طریق جدیدترین روش‌های تصویربرداری عصبی و روش مصطلح به جراحی در حالت بیداری - را ارائه می‌دهد که ویژگی‌های خاصی از نحو زبان بشری را آشکار می‌سازند. در واقع، ارائه این شواهد تجربی، با توجه به اینکه آنها نتایج برخی از جدیدترین آزمایش‌های عصب‌شناختی در رابطه با پردازش زبان در مغز را نمایان می‌سازند، از نکات بسیار مثبت کتاب حاضر است؛ آزمایش‌هایی که می‌توانند پایه و الهام‌بخش پژوهش‌های آتی در این زمینه قرار گرفته و به درک هرچه بهتر ویژگی‌های زیستی و منحصربه‌فرد زبان‌های بشری - یا به اصطلاح مورو، درک بهتر مرزهای بابل (استعاره از مرزهای تفاوت‌های میان زبان‌ها) - کمک کنند.